

Kondycja społeczno-gospodarcza rodzin w województwach podkarpackim i małopolskim, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska depopulacji

Rzeszów, 16-17 grudnia 2019 r.

Plan prezentacji:

- Ramy czasowe i finansowe badania
- Metodologia
- Prezentacja wyników
- Wnioski i rekomendacje

Ramy

- Badanie realizowane w ramach projektu partnerskiego:

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Uniwersytet Rzeszowski

Ramy

- Trzy warsztaty z partnerami i wykonawcą
- Trzy panele eksperckie
- Cztery artykuły w prasie
- Strona internetowa
- Filmy reklamowe
- Broszury
- Trzy raporty

Ramy

- W dniu 11.02.2019 r. ogłoszenie o przetargu nieograniczonym na realizację badania.
- Postępowanie rozstrzygnięte 22.03.2019 r.
- Umowa zawarta 08.04.2019 r. -Market Research Word
- Zakończenie realizacji 02.12.2019

Ramy

- Akceptacja raportu metodologicznego – 04.07.2019

- Cel główny:

Diagnoza struktury i funkcji współczesnych rodzin oraz warunków ich życia w wybranych aspektach, a także uszczegółowienie prognoz dotyczących zmian demograficznych i natężenia procesów depopulacyjnych.

Ramy

Cele szczegółowe:

- Zdiagnozowanie kondycji (struktury i funkcji) współczesnych gospodarstw domowych;
- Zdiagnozowanie warunków życia gospodarstw domowych;
- Zdiagnozowanie zjawiska depopulacji będącego konsekwencją zmian funkcjonowania współczesnej rodziny;
- Ocena polityki prorodzinnej;
- Planowanie polityki wsparcia rodziny w kontekście wyzwań demograficznych, gospodarczych i społecznych;
- Skłonność pracodawców do wsparcia rodzin pracowników i wdrażane narzędzia tego wsparcia;
- Zdiagnozowanie przyczyn wyjazdów z Polski i warunków życia Polaków za granicą;
- Przyszłość rodzin a zjawisko depopulacji – wnioski i rekomendacje.

Metodologia

- Cztery zakresy
 - ❖ Diagnoza struktury i funkcji współczesnej rodziny
 - ❖ Identyfikacja warunków życia współczesnych rodzin
 - ❖ Depopulacja
 - ❖ Ocena poszczególnych elementów realizacji polityki prorodzinnej

Metodologia

- Analiza danych zastanych
- Dokumenty strategiczne
- Dane ilościowe z Głównego Urzędu Statystycznego
- Danych PUW, WUP, ROPS i UMWP

Metodologia

- bezpośrednio wywiady kwestionariuszowe wspomagane komputerowo CAPI z gospodarstwami domowymi
- 3347 wywiadów – 1359 Podkarpackie

Metodologia

Województwo podkarpackie	krośnieński	wiejski poniżej 20 tys. mieszkańców	135
	krośnieński	miejski 20-100 tys. mieszkańców	95
	krośnieński	miejski poniżej 20 tys. mieszkańców	54
	przemyski	wiejski poniżej 20 tys. mieszkańców	118
	przemyski	miejski 20-100 tys. mieszkańców	89
	przemyski	miejski poniżej 20 tys. mieszkańców	58
	rzeszowski	wiejski 20-100 tys. mieszkańców	51
	rzeszowski	wiejski poniżej 20 tys. mieszkańców	135
	rzeszowski	miejski poniżej 20 tys. mieszkańców	76
	rzeszowski	miejski powyżej 100 tys. mieszkańców	128
	tarnobrzeski	wiejski 20-100 tys. mieszkańców	50
	tarnobrzeski	wiejski poniżej 20 tys. mieszkańców	126
	tarnobrzeski	miejski 20-100 tys. mieszkańców	126
	tarnobrzeski	miejski poniżej 20 tys. mieszkańców	118
			Łącznie

Metodologia

- ankieta internetowa CAWI z JST, OPS/PCPR/ROPS
- 292 ankiety – Podkarpackie 145

Metodologia

- ankieta internetowa CAWI z polskimi emigrantami
- 1000 ankiet – po 500 dla każdego województwa.
- 100 na każdy kraj

Metodologia

- mixed-mode: telefoniczne wywiady kwestionariuszowe wspomagane komputerowo CATI wspomagane ankietą internetową CAWI z przedsiębiorstwami
- 2100 wywiadów – 1050 na każde województwo

Metodologia

- indywidualne wywiady pogłębione IDI z przedstawicielami gospodarstw domowych
- 120 wywiadów pogłębionych – po 60 na województwo

cd. IDI pogłębione rodzina

- Celowe rekrutowanie respondentów:
- rodziny monoparentalne – niepełne (1 dorosły i min. 1 dziecko), rodziny pełne (oboje rodziców/opiekunów i min. 1 dziecko), jednoosobowe gospodarstwa domowe – single (do 40. roku życia), jednoosobowe gospodarstwa domowe – seniorzy (powyżej 65. roku życia), rodziny wielopokoleniowe (pod jednym dachem mieszkają przynajmniej trzy pokolenia), rodziny z przynajmniej 1 małym dzieckiem do 6. roku życia, rodziny z przynajmniej 1 dzieckiem od 7. do 15. roku życia, rodziny z przynajmniej 1 dorastającym dzieckiem (od 16. do 18. roku życia), rodziny z przynajmniej 1 studiującym dzieckiem (również poza miejscem zamieszkania), o rodziny z osobą/osobami starszymi (65 lat i więcej)/zależnymi, o rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym lub przewlekłe chore, o rodziny wielodzietne (trójka lub więcej dzieci), o pary bez dzieci (małżeństwa, kohabitacja), o rodziny zrekonstruowane, patchworkowe, o rodziny sandwichowe (głowa rodziny ma własne dzieci jak i rodziców, którymi się zajmuje), o rodziny z dwoma żywicielami, o rodziny z jednym żywicielem, o rodziny z niepracującymi dorosłymi, o rodziny korzystające z pomocy społecznej, o rodziny pełniące pieczę zastępczą.

Metodologia

- zogniskowane wywiady grupowe FGI z przedstawicielami różnych instytucji realizujących zadania z zakresu wsparcia rodzin
- łącznie 12 wywiadów
- (JST, ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, powiatowe urzędy pracy, WUP, organizacje pozarządowe, żłobki i przedszkola)

Metodologia

- Panele ekspertów
- 3 panele - po jednym spotkaniu dla każdego województwa oraz jedno spotkanie wspólne dla obu województw.
- Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego,
- Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego,
- Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie,
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie,
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie,
- Małopolski Oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Uniwersytet Jagielloński,
- Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie,
- Uniwersytet Rzeszowski,
- Uniwersytet Warszawski.

Wyniki

Tabela 1. Typologia rodzin w województwie podkarpackim na podstawie badania ilościowego CAPI

Lp.	Typ gospodarstwa domowego	N	Opis typu
1	GD jednoosobowe	339	Podstawą podziału jest liczba członków gospodarstwa domowego. Pierwszy typ tworzą GD jednoosobowe, drugi typ GD, w których mieszka więcej niż jedna osoba.
2	GD wieloosobowe	1020	
3	GD bez osób starszych (do 64. roku życia)	887	Podstawą podziału jest występowanie w GD osób starszych, tj. w wieku 65 lat i więcej. Pierwszy typ tworzą GD bez osób starszych – członkowie do 64. r.ż., drugi typ to GD z osobami starszymi – w wieku 65 lat i więcej.
4	GD z osobami starszymi (w wieku 65 lat i więcej)	472	
5	GD wieloosobowe bez dzieci do 18. roku życia	612	Podstawą podziału jest posiadanie niepełnoletnich dzieci. Na tej podstawie wyodrębniono dwa typy rodzin – z dziećmi do 18. r.ż. i bez dzieci do 18. r.ż. Wykluczono z podziału jednoosobowe GD.
6	GD wieloosobowe z dziećmi do 18. roku życia	408	
7	GD jednoosobowe pracujące	91	Podstawą podziału jest wykonywanie pracy zarobkowej przez pełnoletnich członków gospodarstwa domowego. Wyodrębniono 5 typów rodzin biorąc pod uwagę liczbę członków oraz osiągnięcie dochodów z pracy przez dorosłych członków rodziny.
8	GD jednoosobowe niepracujące	248	
9	GD wieloosobowe z jednym żywicielem	180	
10	GD wieloosobowe z więcej niż jednym żywicielem	631	
11	GD wieloosobowe bez dorosłych osób pracujących	209	
12	GD wieloosobowe monoparentalne	21	Podstawą podziału jest występowanie w GD jednego lub więcej niż jednego rodzica (opiekuna) dzieci ¹² . Wykluczono z podziału jednoosobowe GD oraz wieloosobowe GD bez dzieci.
13	GD wieloosobowe niemonoparentalne	387	
14	GD wieloosobowe z jednym dzieckiem	247	Podstawą podziału jest liczba dzieci do 18. r.ż. w GD. Wyodrębniono 3 typy rodzin –

Lp.	Typ gospodarstwa domowego	N	Opis typu
15	GD wieloosobowe z dwójką dzieci	131	z jednym dzieckiem, z dwójką dzieci i wielodzietne (z 3 i więcej dzieci). Wykluczono z podziału jednoosobowe GD oraz wieloosobowe GD bez dzieci.
16	GD wieloosobowe z trójką i więcej dzieci	30	
17	GD wieloosobowe z co najmniej jednym dzieckiem do 6. roku życia	219	Podstawą podziału jest posiadanie dzieci do 6. r.ż. oraz starszych. Wyodrębniono 2 typy rodzin. Wykluczono z podziału jednoosobowe GD oraz wieloosobowe GD bez dzieci.
18	GD wieloosobowe z dziećmi powyżej 6. roku życia	189	

Źródło: Opracowano na podstawie badania CAPI.

Wyniki – panele eksperckie

- Sytuacja demograficzna obu województw relatywnie dobra
- Największy wpływ na decyzje migracyjne mają czynniki ekonomiczne
- W przypadku Województwa Podkarpackiego duży wpływ migracje poza granicę województwa
- Więcej uwagi w regionalnych politykach na osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny
- Oferta skierowana do seniorów – atrakcyjna w miastach, mała na wsi

Wyniki – panele eksperckie

- Duże zróżnicowanie wewnątrz regionów.
- Wyzwaniem aktywizacja mężczyzn – kobiety częściej korzystają z różnych form aktywizacji.
- Niewystarczające wsparcie dla niesamodzielnych osób starszych

Wyniki – panele eksperckie

- *„My mamy niewielką mobilność – ludzie chcą pracować tam, gdzie mieszkają dzisiaj i chcą poprawiać warunki. Ta niewielka mobilność to zasiedzenie działka w ten sposób, że jeżeli udałoby się stworzyć miejsca pracy na miejscu, które byłyby satysfakcjonujące, to ci ludzie by tam zostali. ...dla inwestora jesteśmy atrakcyjni dlatego, że nie musi bać się fluktuacji, my nie jesteśmy Szczecinem, w którym ktoś po pół roku pomyśli: dobrze, ale w Niemczech zarobię dwa i pół razy więcej”*

Wyniki – panele eksperckie

„Niektórzy przez wiele, wiele lat korzystają ze wsparcia pomocy społecznej. To jest uzależnienie od pomocy, uzależnienie od pracownika socjalnego. Bardzo trudno jest te osoby usamodzielnąć. Osoby, które korzystają z tego wsparcia nie są jakieś nieporadne życiowo. Wręcz przeciwnie. To są osoby bardzo zorientowane. One wiedzą dokąd i po co pójść, jaki dokument mieć. One są bardzo zaradne pod tym kątem. Więc, tutaj też gdzieś jakiś błąd pewnie w systemie. Potrzeba nowych rozwiązań. „

Panel ekspertów Rzeszów

Wyniki – panele ekspertów

- *„Nie ma w ogóle danych o osobach niepełnosprawnych. Nikt nie wie, ile jest osób niepełnosprawnych, jakie to są rodzaje niepełnosprawności. Jedyne dane, jakie są, to dane spisowe z 2011 roku, które nie schodzą niżej niż do poziomu powiatu.*

Teraz próbujemy z ZUS-u wydobyć informacje za pośrednictwem Urzędu Statystycznego w Krakowie, właśnie o niepełnosprawnych. Wychodzą jakieś małe liczebności, które w porównaniu do tego, co właśnie jest w spisie, to aż niemożliwe, żeby aż tak się skurczyła ta lista.”

Wyniki – panele ekspertów

- *„Cały czas jest problem z rehabilitacją dzieci i młodzieży, tutaj są największe kolejki, takie co najmniej kilkumiesięczne. Tutaj programy są potrzebne, także dotyczące opieki i diagnozy w młodym wieku. Problemy zaczynają się w momencie, kiedy nie zrobi się dobrze tej pierwszej opieki od samego początku. Powinniśmy wrócić do tego, żeby szkoły miały takie możliwości, żeby była badana postawa, nawet od pierwszej klasy. Jeśli tego nie ma, to rodzice nie wiedzą jak działać dalej, chociaż już w tym wieku zaczynają się problemy.”*

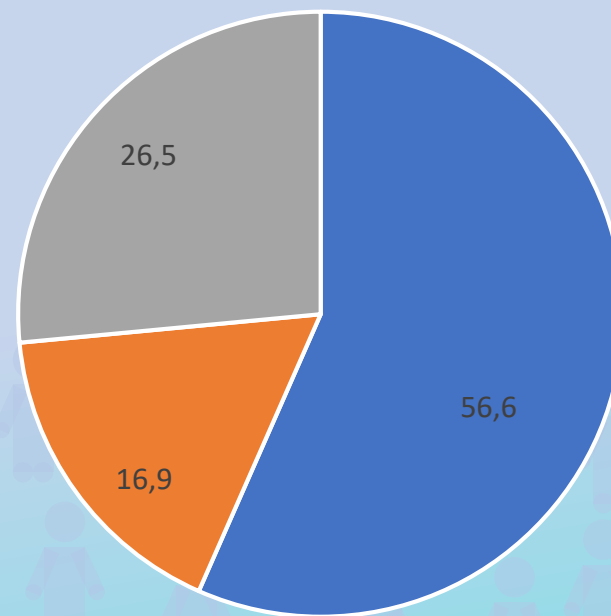
panel ekspertów Kraków

Wyniki – struktura i funkcje współczesnej rodziny

- Najważniejsze funkcje rodziny:
 - ❖ Funkcja prokreacyjna
 - ❖ Funkcja opiekuńczo-zabezpieczającą
 - ❖ Funkcja socjalizacyjno-edukacyjna
 - ❖ Funkcja rekreacyjno-towarzyska
 - ❖ Funkcja emocjonalno-ekspresyjna
 - ❖ Funkcja stratyfikacyjno-identyfikacyjna

Wyniki – funkcja prokreacyjna

Chęć posiadania dzieci

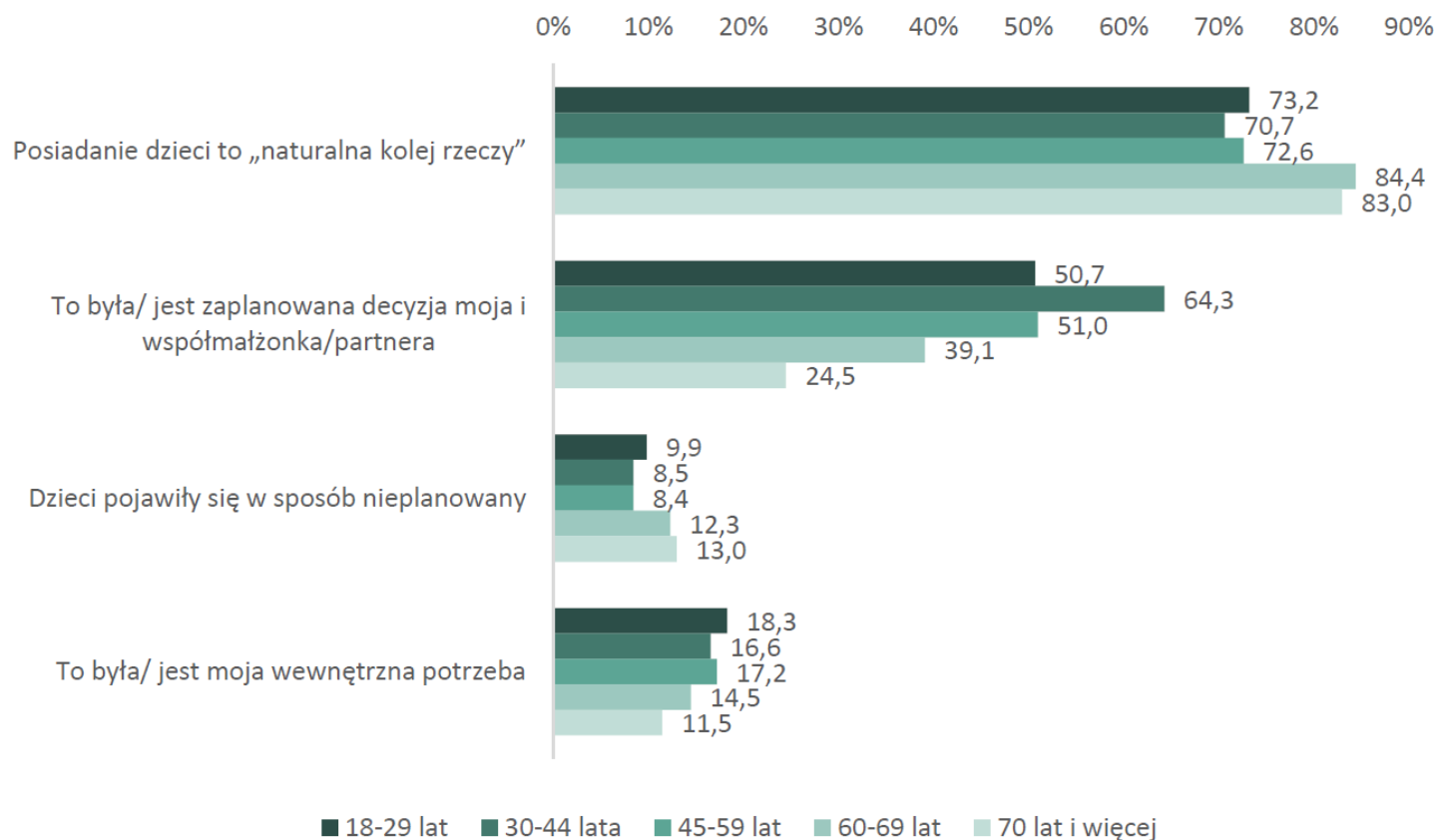

Źródło: Badanie CAPI, N=585, pytania o plany prokreacyjne zadano kobietom w wieku do 49 lat, mężczyznom, których partnerki są w wieku do 49 lat oraz mężczyznom w wieku do 49 lat, którzy nie mają partnerki.

■ nie ■ nie wiem, nie mam pewności ■ tak

Wyniki-funkcja prokreacyjna

Wykres 22. Jakie były lub są główne motywy posiadania przez Pana/Panią dzieci? Struktura odpowiedzi respondentów, którzy posiadają dzieci z uwzględnieniem wieku respondentów

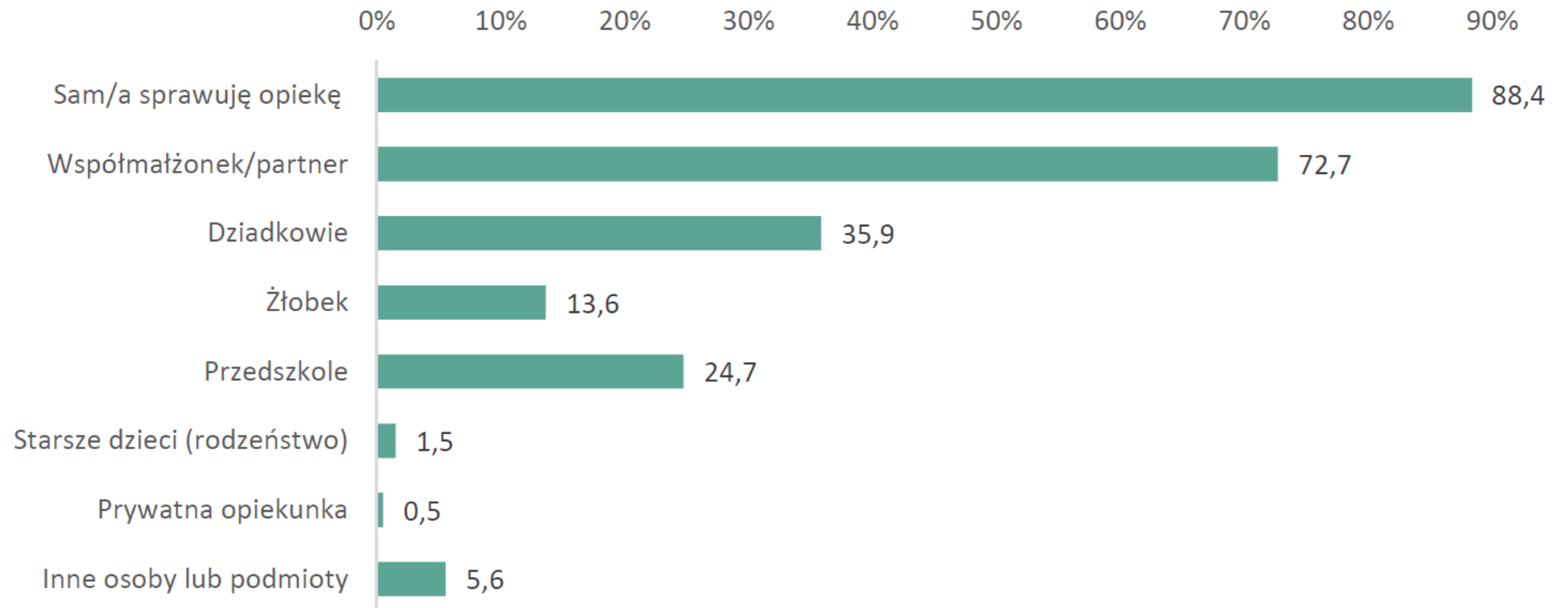

Ja mogę powiedzieć, że to głównie mi na tym zależało [na posiadaniu dzieci], ponieważ jestem osobą młodą i chciałam posiadać własną rodzinę. Dlatego to tak długo trwało, bo mąż musiał się po prostu zdecydować.

Kobieta, 31 lat, rodzina zrekonstruowana

Wyniki – funkcja opiekuńczo-zabezpieczająca

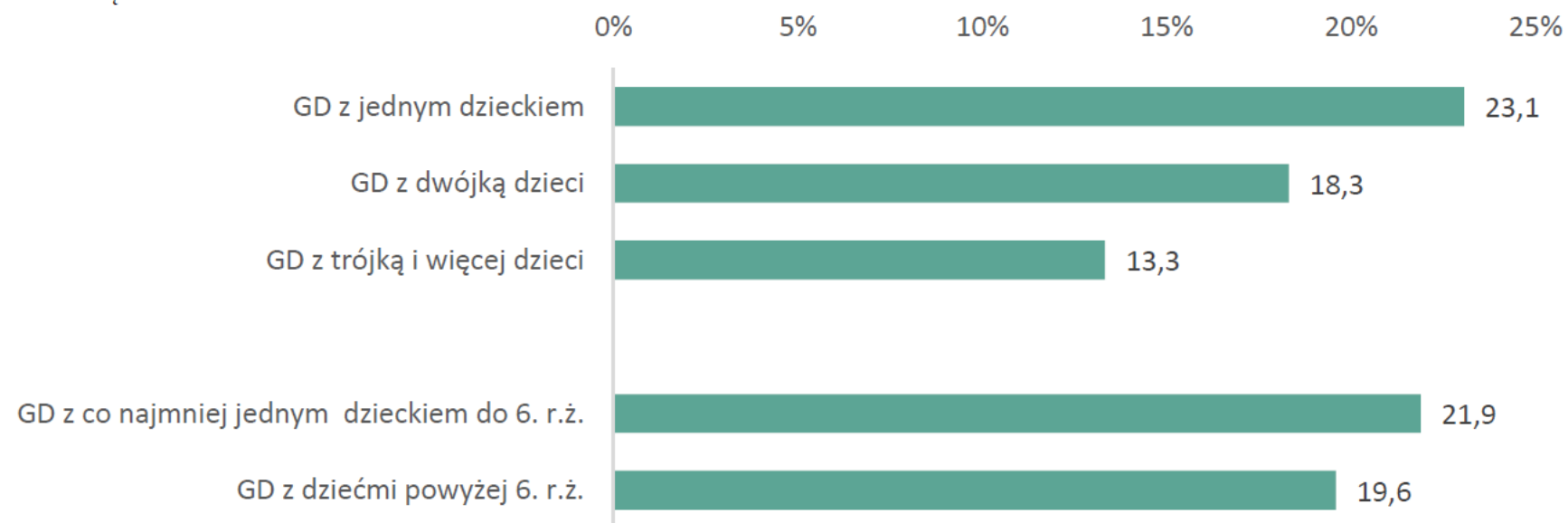
Wykres 33. Kto najczęściej opiekuje się dziećmi do 6. r. ż.?

Badanie CAPI, N=408, procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Wyniki – funkcja opiekuńczo-zabezpieczająca

Wykres 50. Czy władze publiczne zapewniają w miejscowości Pana/i zamieszkania i jej okolicach wystarczającą infrastrukturę oraz liczbę miejsc w żłobkach? Struktura odpowiedzi rodzin z dziećmi z uwzględnieniem liczby i wieku dzieci, odpowiedzi twierdzące

Źródło: Badanie CAPI, N=408.

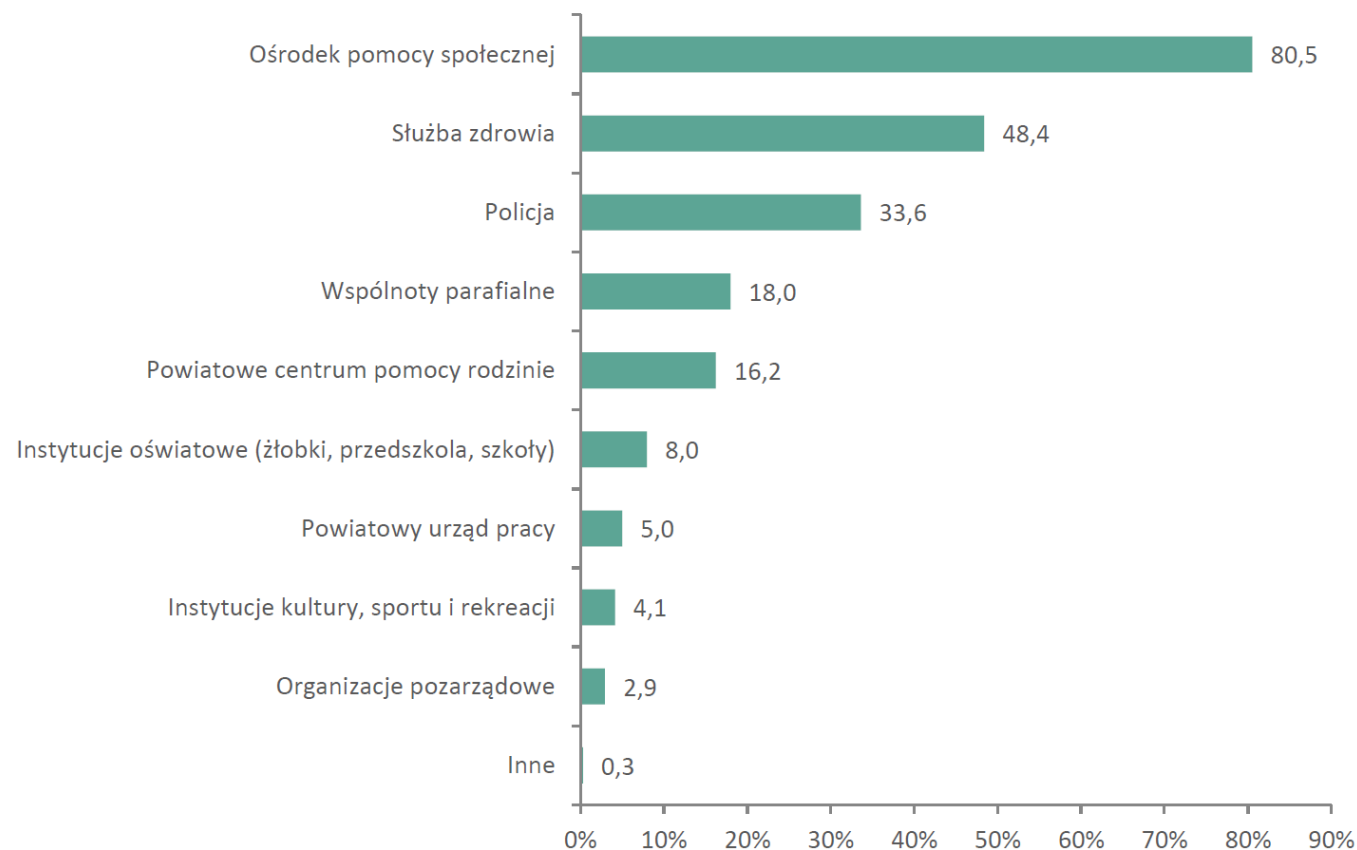
- wzrasta liczba placówek zapewniających opiekę nad dziećmi (żłobki, przedszkola), mimo to respondenci oceniają dostępność do tych placówek jako niewystarczającą

Wyniki – funkcja opiekuńczo-zabezpieczająca

- *Gdzieś w rodzinie na pewno [otrzymałbym pomoc]. Zaczęłbym od rodziny.*

*Mężczyzna, 39 lat,
rodzina pełna,
wielodzietna*

Wykres 36. Na kogo może Pan/i liczyć w miejscowości, w której Pan/i mieszka?

Źródło: Badanie CAPI, N=338, procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Wyniki – funkcja opiekuńczo-zabezpieczająca

- [Czy wsparcie byłoby poszukiwane w instytucjach?] *Nie, nie, absolutnie nie* – [nastąpiła u nas w rodzinie] *utrata zaufania do instytucji, które mają pomagać ludziom.*
- [Co spowodowało przede wszystkim tą utratę zaufania?] *To, że, przez półtora roku musieliśmy udowadniać, że dziecko jest niepełnosprawne, potrzebuje pomocy, kiedy ludzie w ogóle bez fachowej wiedzy albo z branżową wiedzą, nawet nie lekarzy, jasno mówili, że sprawa jest oczywista i tutaj musieliśmy przeciągnąć się przez wszystkie szczeble aż do Urzędu Marszałkowskiego i niemalże o sąd administracyjny. Stąd też według mnie w tych ludziach [pracownikach administracyjnych] jest brak dobrej woli, tylko są przyspawani do procedur i przepisów, które są pozbawione w ogóle jakichkolwiek uczuć do innego, małego człowieka. No i uważam, że ta pomoc dalej jest nieadekwatna do potrzeb. Potem w MOPS-ie też się z taką wrogością spotykali, jakbyśmy sobie wymyślili, że mamy chore dziecko i chcieli ten zasiłek, który de facto patrząc na wartość pieniądza jest śmieszny.*

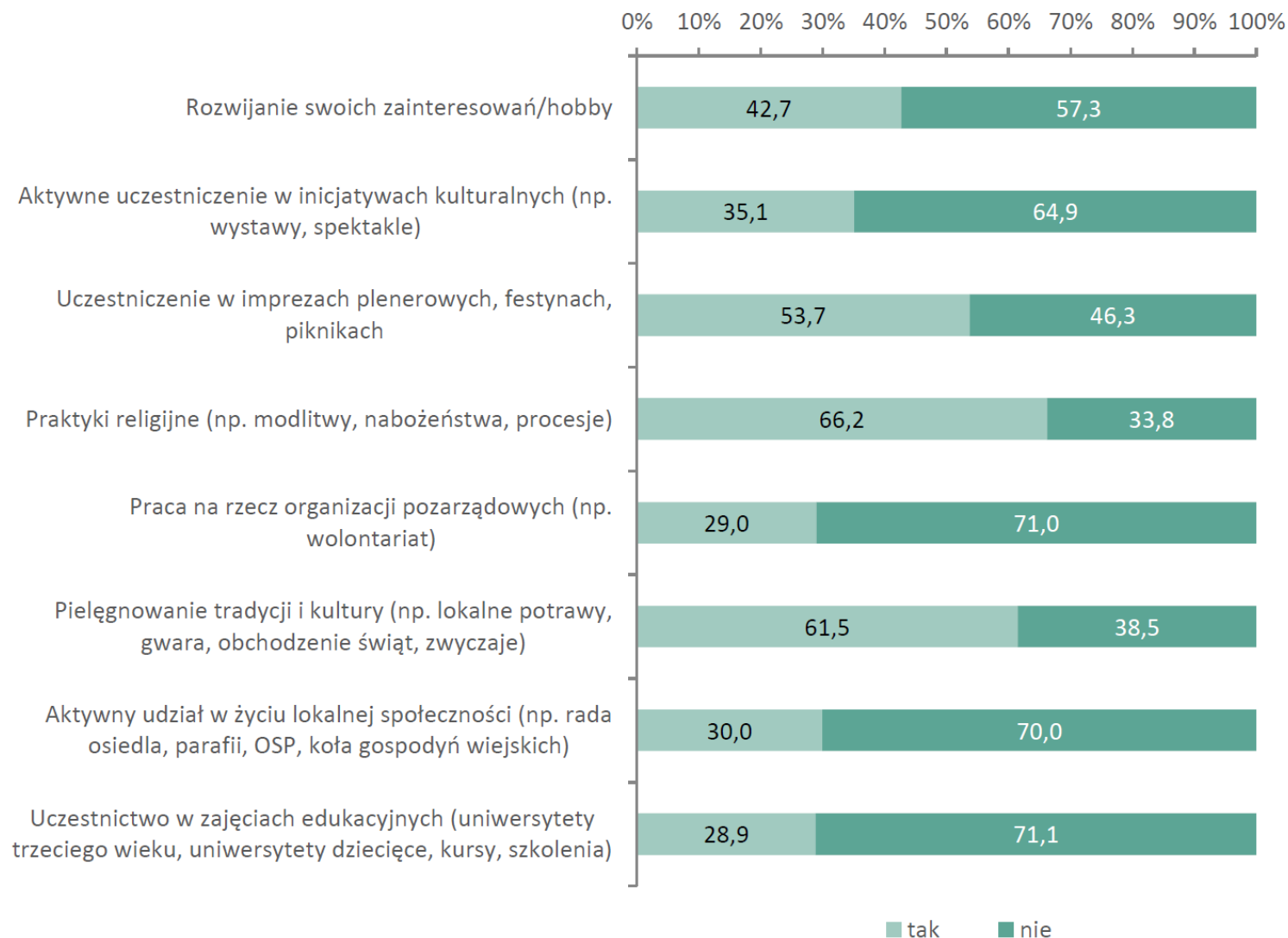
Mężczyzna, 33 lata, rodzina pełna, z niepełnosprawnym dzieckiem, korzystająca z pomocy społecznej

Wyniki - Funkcja socjalizacyjno-edukacyjna

Jeśli chodzi o religię to ja i mój mąż jesteśmy wychowani, w takim obowiązku, może to nawet nie jest obowiązek, ale taki wewnętrzny bardziej obowiązek, uczestniczenia we mszy w niedzielę i my po prostu swoje dziecko też tak uczyliśmy (...), że stara się uczestniczyć w tej mszy - już w tej chwili nie z nami. Praktycznie, jeśli jestem w domu, w niedziele, nie wyjeżdżamy nigdzie, to uczestniczymy we mszy świętej, ale to już kwestia jest wychowania naszego od dziecka i ja mam takie podejście, po prostu, że w niedziele idę [do kościoła].

Kobieta, 51 lat, rodzina pełna

Wykres 37. Które aktywności są praktykowane przez poszczególnych członków Pana/i gospodarstwa domowego?

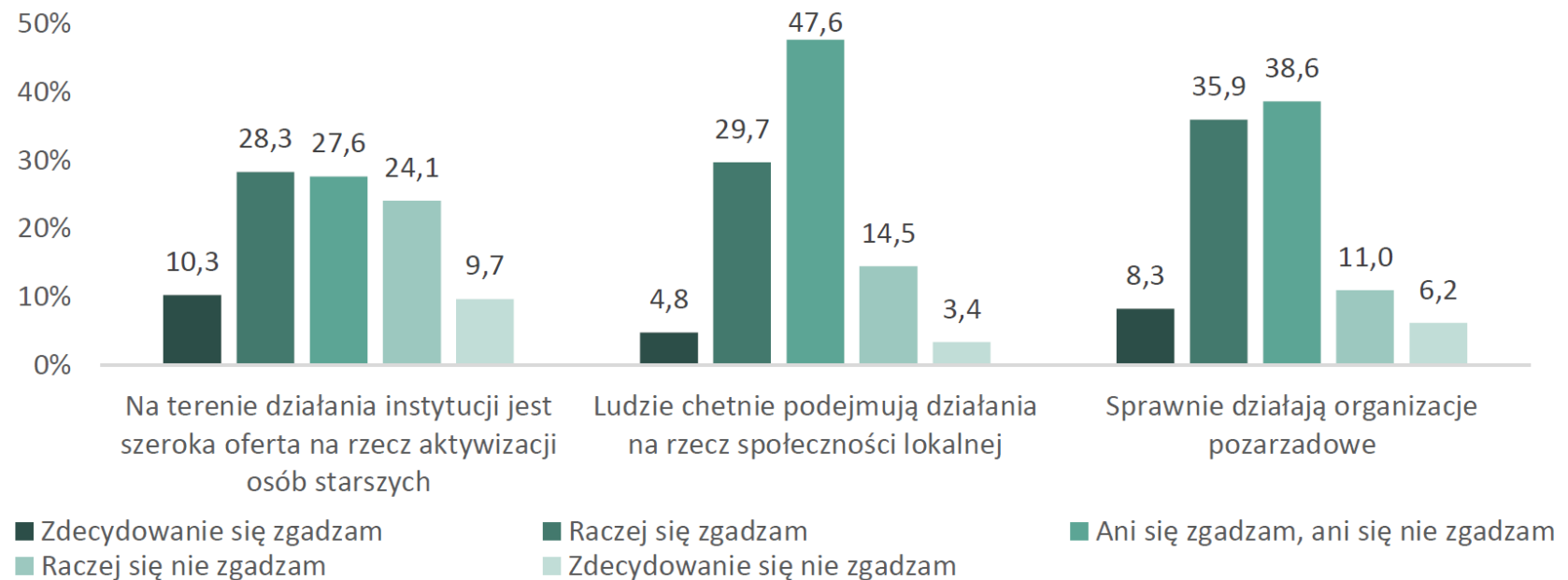

Wyniki - Funkcja socjalizacyjno-edukacyjna

Ja powiem z własnego doświadczenia, bo sama zostałam członkinią koła gospodyń wiejskich, żeby się odmłodzić trochę, i chciałam trochę tę kulturę wiejską podtrzymać. Mam spotkania także z innymi kołami i coraz więcej pań zrzeszonych w tych kołach gospodyń chce się zarejestrować, żeby nie tylko pozyskać dotację, ale żeby właśnie zwiększyć własne możliwości.

Przedstawiciel OPS

Wykres 39. Proszę ocenić na ile zgadza lub nie zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami

Źródło: Badanie CAWI z JST, N=145.

Wyniki - Funkcja rekreacyjno-towarzyska

(...) dzień wygląda tak, że rano wstajemy, ja odwożę dzieci do przedszkola, do szkoły, jadę do pracy, wracam z pracy, odbieram dzieci, przyjeżdżamy do domu, przyjeżdża mąż, zjadamy obiad i wtedy pędem na zajęcia z dziećmi. Czy na basen czy jakieś inne... No wieczorem jak dzieciaki zasypiają mamy chwilę dla siebie.

Kobieta, 38 lat, rodzina pełna

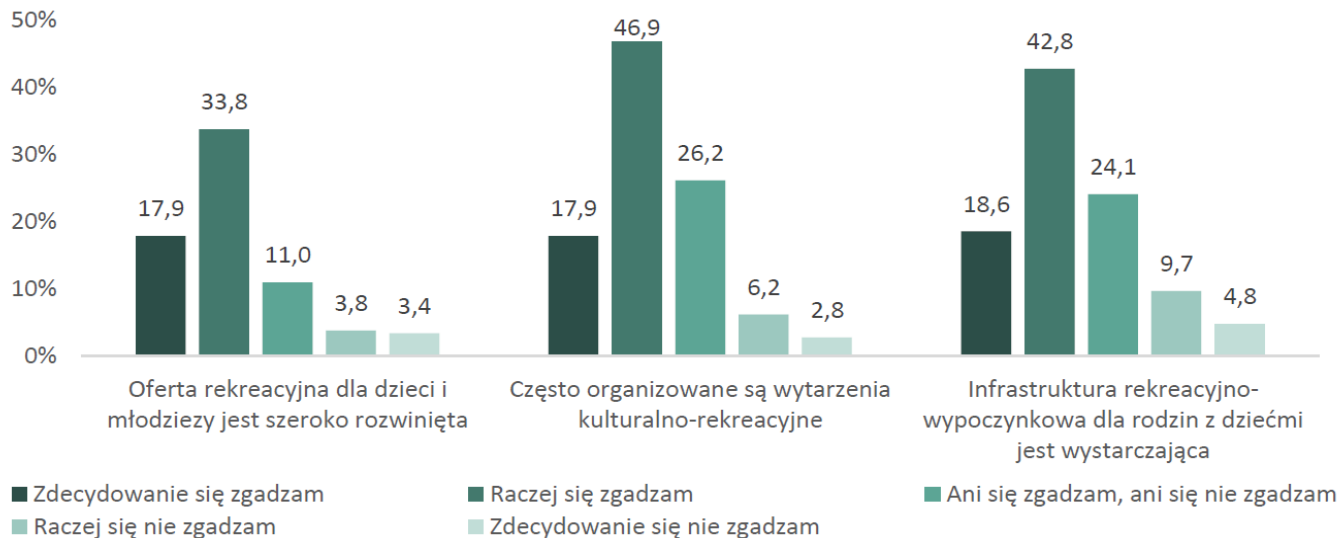
Tabela 11. Jak często członkowie Pana/i gospodarstwa domowego spędzają wspólnie czas na następujących czynnościach? Struktura odpowiedzi rodzin z dziećmi (%)

Wspólne spędzanie czasu na:	Częstotliwość						
	Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Kilka razy w ciągu roku	Raz w roku	Nigdy
Oglądaniu telewizji	78,4	15,9	3,7	0,2	1,0	0,2	0,5
Graniu w gry (planszowe, komputerowe)	8,6	14,5	20,8	11,3	11,8	0,7	32,4
Wspólnym jedzeniu posiłków	77,5	18,1	3,2	0,2	0,7	0,2	0,0
Rozmowach, wymianie poglądów	78,7	17,6	2,2	1,0	0,2	0,0	0,2
Wyjściach do kina, teatru, muzeum itp.	2,0	3,4	1,0	8,6	39,5	14,5	31,1
Uprawianiu sportu	1,0	9,1	12,5	6,1	16,2	1,2	53,9
Wycieczkach	0,0	3,2	4,2	11,0	50,7	18,6	12,3
Praktykach religijnych	1,0	14,0	62,7	8,1	10,0	0,7	3,4
Imprezach domowych	0,0	2,9	1,7	10,3	79,9	2,0	3,2

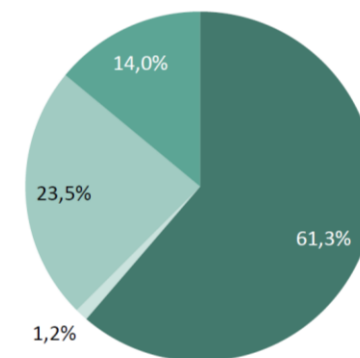
Źródło: Badanie CAPI, N=408.

Wyniki - Funkcja rekreacyjno-towarzyska

Wykres 42. Proszę ocenić na ile zgadza lub nie zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami

Wykres 40. Czy władze publiczne zapewniają w miejscowości Pana/i zamieszkania i jej okolicach wystarczającą infrastrukturę rekreacyjną dla dzieci i młodzieży? Struktura odpowiedzi rodzin z dziećmi (%)

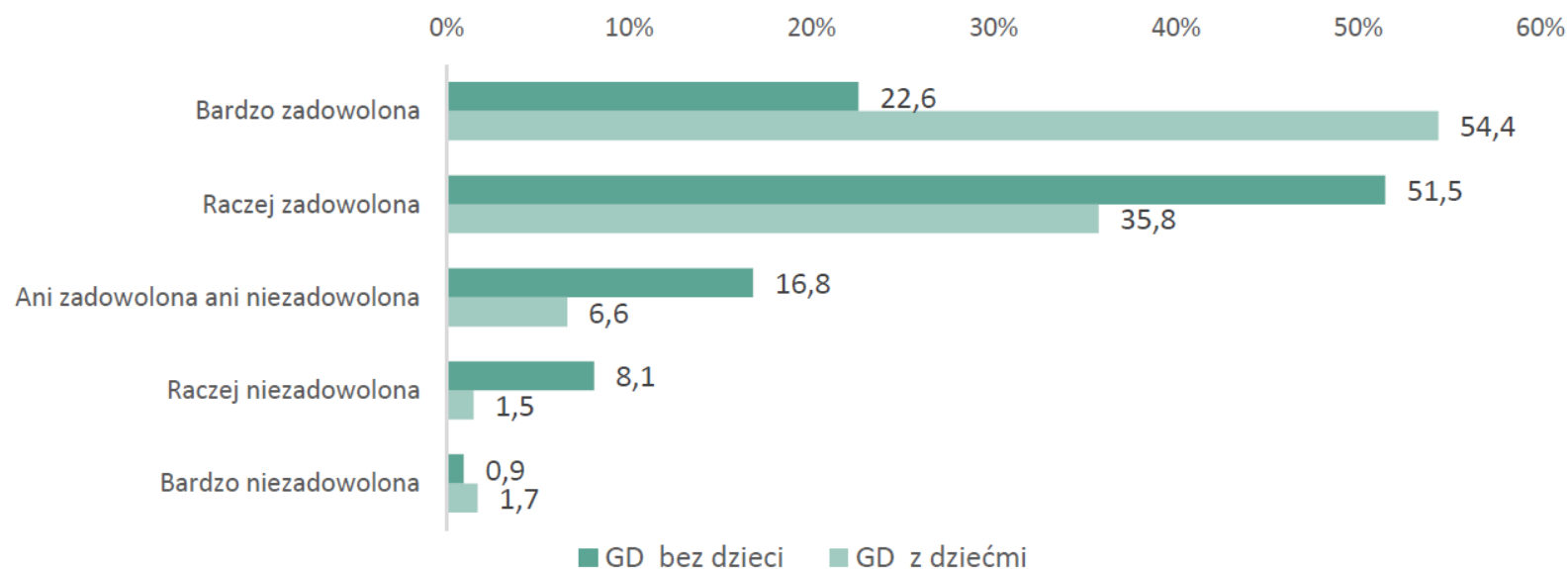

Źródło : Badanie CAWI z JST, N=145.

Źródło: Badanie CAPI, N=408.

Wyniki - Funkcja emocjonalno-ekspresyjna

Wykres 45. Jak ogólnie określiliby Pan/określiłaby Pani zadowolenie ze swojego życia rodzinnego? Struktura odpowiedzi z uwzględnieniem rodzin z dziećmi i bez dzieci

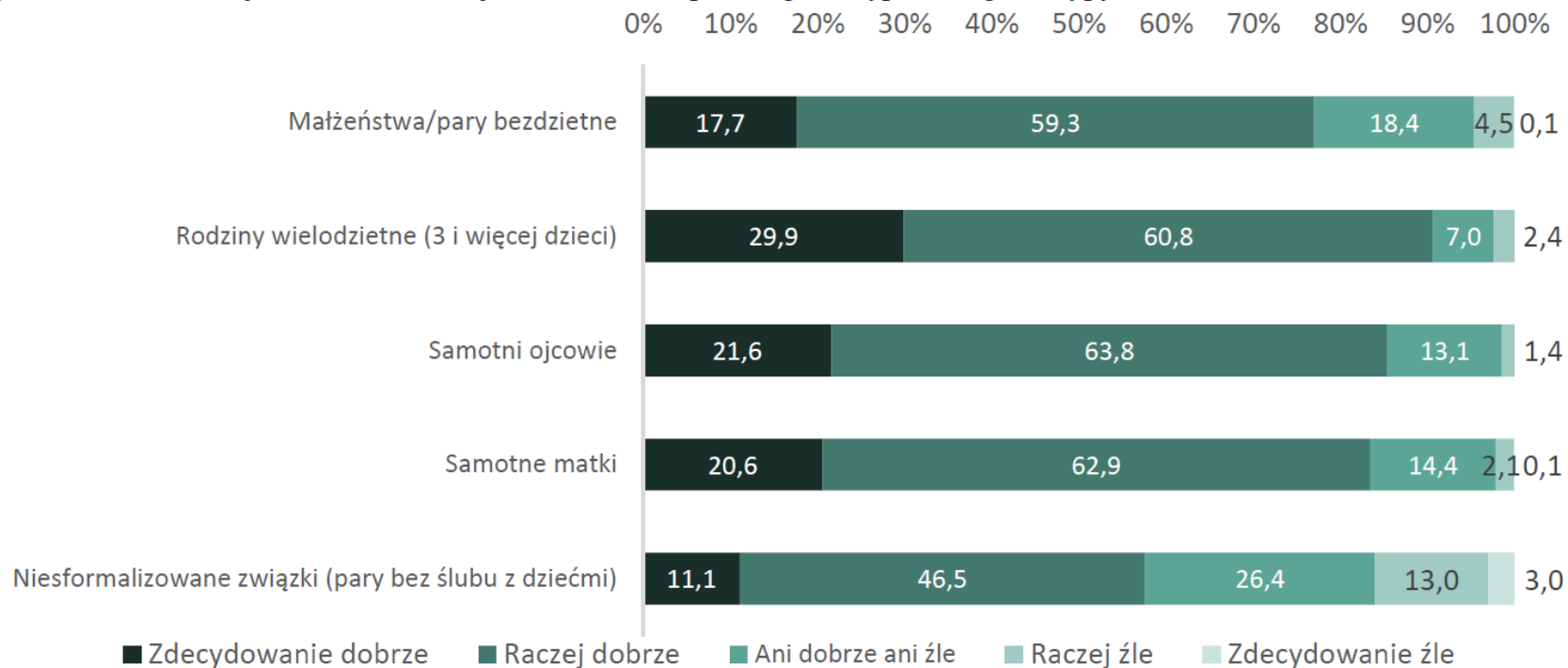
Źródło: Badanie CAPI, N=1359.

Wyniki -Funkcja stratyfikacyjno-identyfikacyjna

Na samym początku pamiętam, że była taka sytuacja, bo chciałem kupić od jednego sąsiada taką po prostu deskę, bo potrzebowałem deski i on powiedział, że mi ją da za darmo. Żeby tutaj nam się dobrze żyło i tak dalej. I na koniec zadał mi takie pytanie: "Czy wie pan co o panu tutaj ludzie mówią?" Ja mówię: "No nie wiem". Zacząłem się nawet bać co ludzie o mnie mówią. "No że Pan żyje według starych zasad. Bardzo ludzie to szanują". Więc chyba tak po prostu jest.

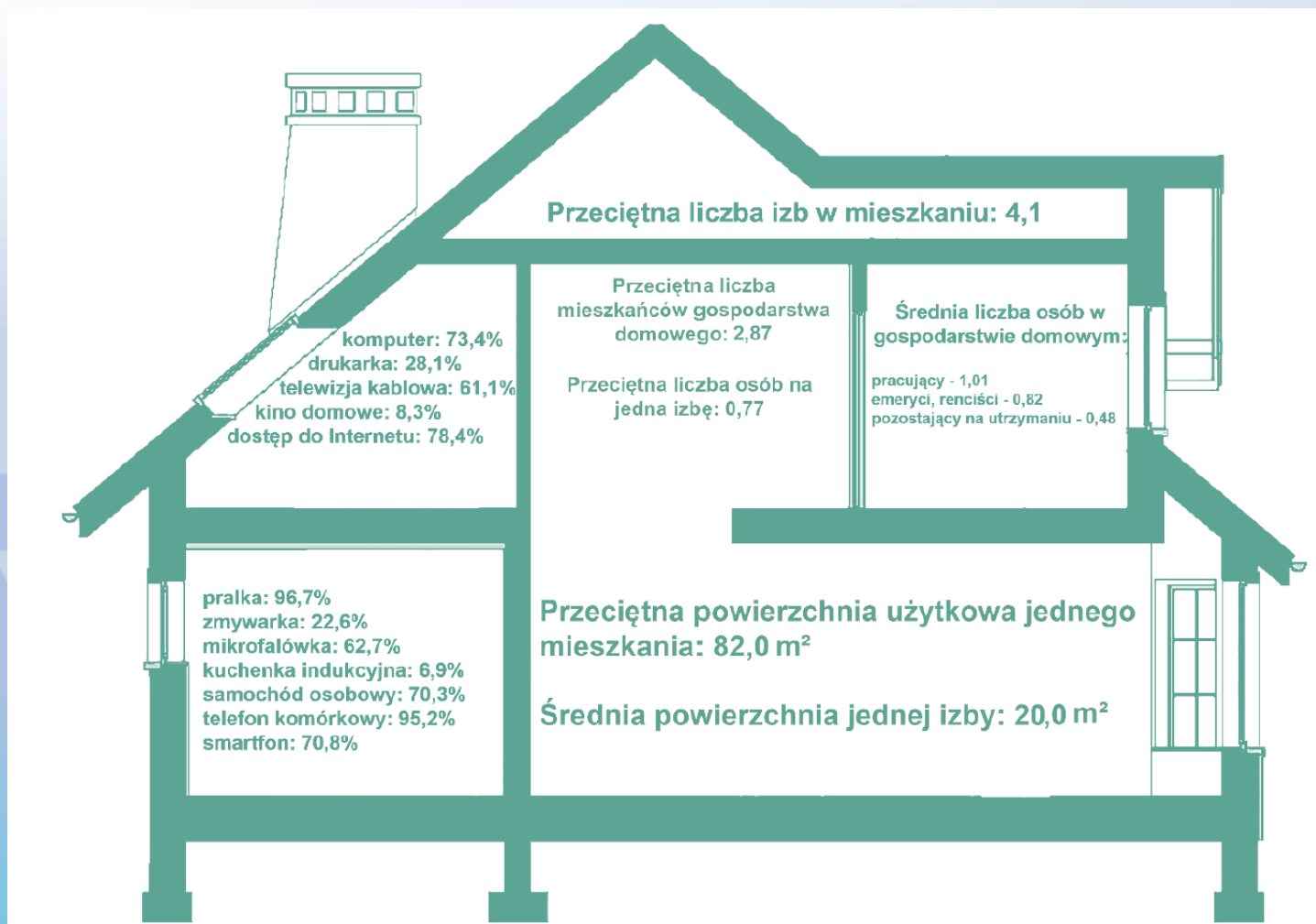
Mężczyzna, 38 lat, rodzina pełna

Wykres 47. Jak w miejscowości, w której Pan/i mieszka, postrzegane są poszczególne typy rodzin?

Źródło: Badanie CAPI, N=1359, z analizy wykluczono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

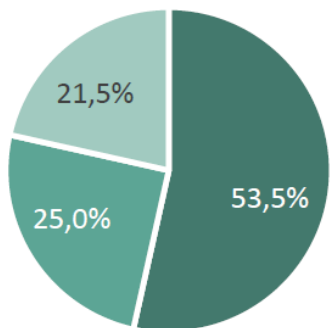
Wyniki – Diagnoza warunków życia współczesnych rodzin

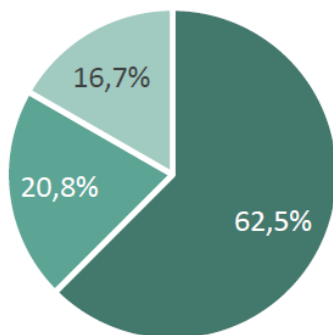
Wyniki – Diagnoza warunków życia współczesnych rodzin

Wykres 66. Jaka jest sytuacja mieszkaniowa na terenie działania Pana/i instytucji?

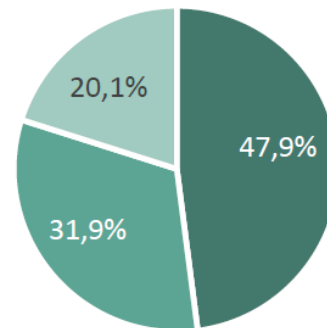
Brak mieszkań komunalnych

Brak mieszkań socjalnych

Brak mieszkań wspomaganych

■ Problem znaczny ■ Problem marginalny ■ Brak problemu

Źródło: Badanie CAWI z JST, N=145.

Tak, w mieście mamy mieszkania chronione, wspierane. Bardzo ładne, mamy cztery mieszkania składające się z bardzo ładnych pokoi, kuchni, łazienki, po prostu całe wyposażenie, cała sala do takiego wspólnego spędzania czasu. Tam mogą być osoby chore przewlekłe, zdiagnozowane pod względem psychologiczno-neurologicznym. Stoi puste w tym momencie. Teraz będziemy zabierać na ofiarę przemocy, no to jest jedyna osoba. No ze względu na to, że jest dużo tych dalej przestąnek, które osoby muszą spełnić mieszkanie stoi puste. (...) a jest to paradoks, bo mieszkań brakuje wszędzie a jak są to nie mogą [potrzebujący] w nich zamieszkać.

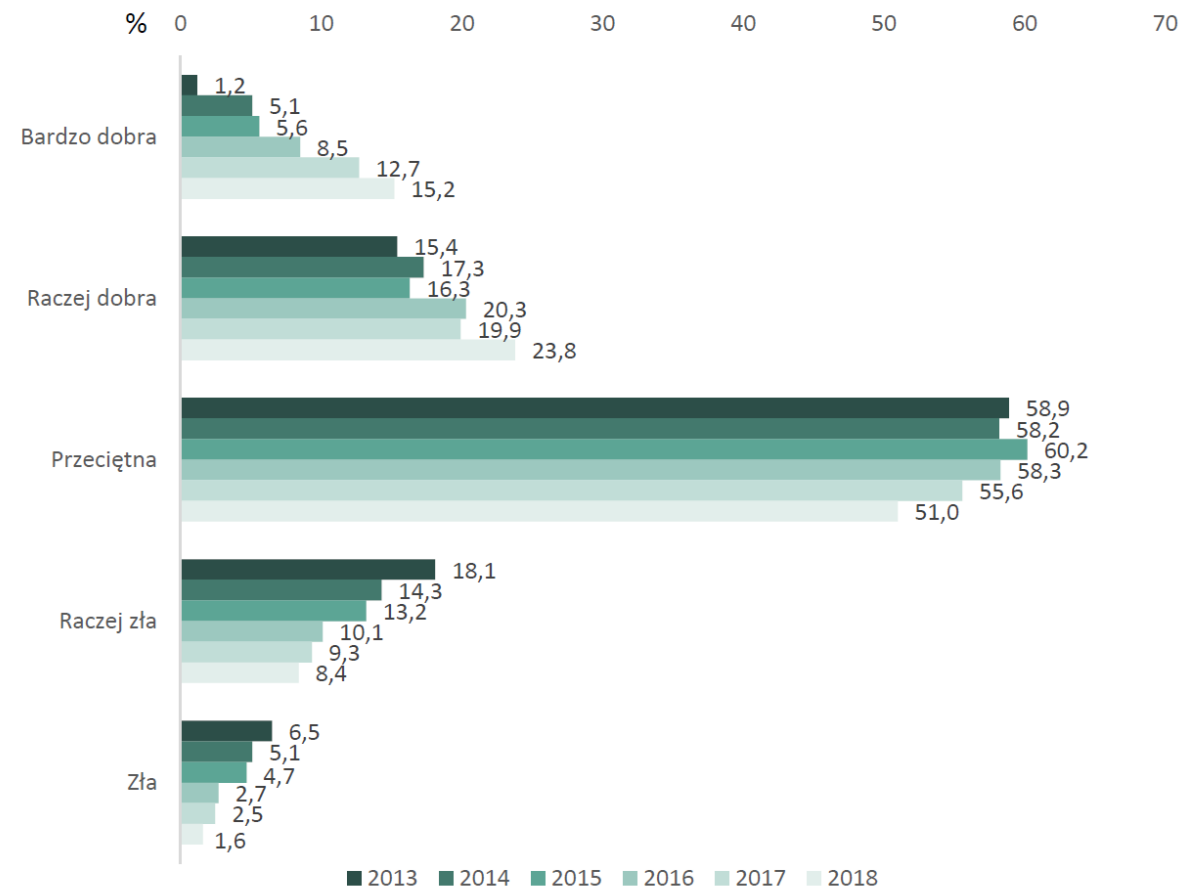
Przedstawiciel MOPS

Wyniki – Diagnoza warunków życia współczesnych rodzin

[Jaka jest ocena sytuacji materialnej swojej rodziny] *Mojej rodziny? No chyba raczej dobrze, ale tak szczerze to średnio. [A sposób realizacji zakupów?] To z ołówkiem w ręku. Bo jeżeli nie policzę to po prostu mi zabraknie [pieniędzy].*

Kobieta, 66 lat, jednoosobowe gospodarstwo domowe

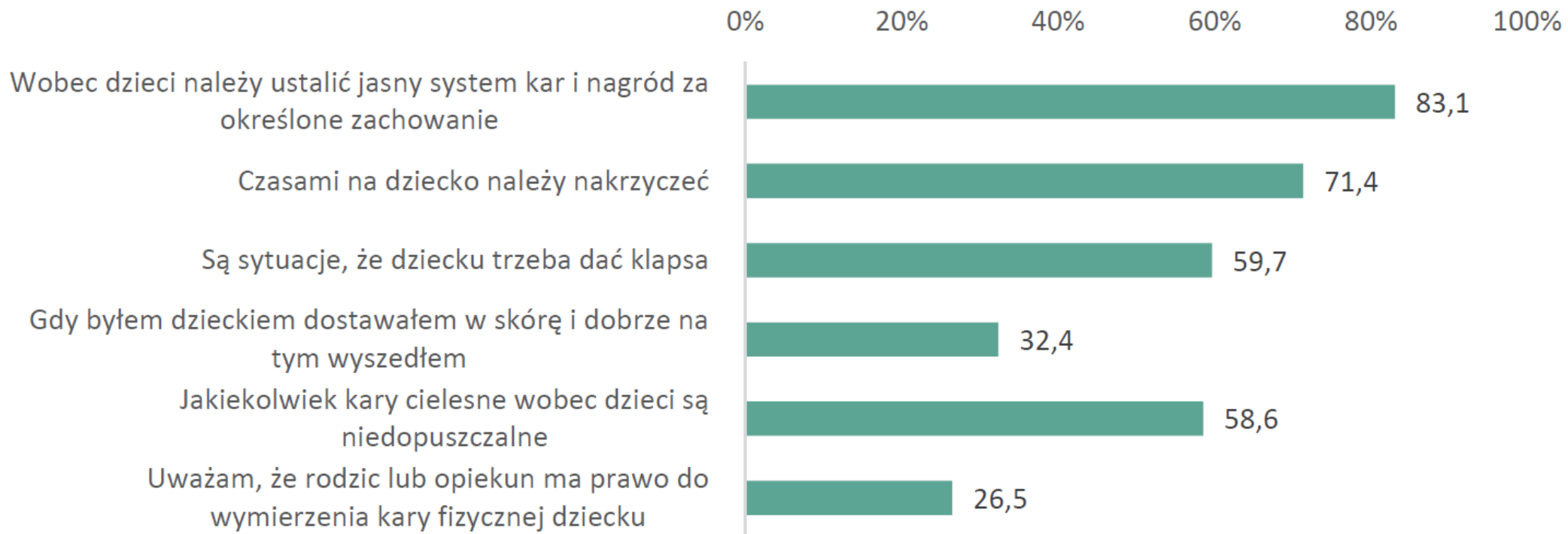
Wykres 79. Subiektywna ocena zadowolenia z sytuacji materialnej gospodarstwa domowego w województwie podkarpackim w latach 2013 - 2018

Źródło: Opracowano na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wyniki – Diagnoza warunków życia współczesnych rodzin

Wykres 94. Przyzwolenie na stosowanie poszczególnych form przemocy wobec dzieci oraz doświadczanie przemocy w przeszłości

Źródło: Badanie CAPI, N=1359.

Wyniki – Diagnoza warunków życia współczesnych rodzin

Myślę, że jest ciężko, nie ma tutaj jakichś takich dużych firm, które by chciały zatrudniać. Młodzi ludzie wyjeżdżają do dużych miast typu na przykład Rzeszów, bo tam jest większy rynek pracy. U nas, jeżeli już to są sklepy, tak, sklepy spożywcze, gdzie potrzebują cały czas do pracy (...). Nie mogę powiedzieć, że nie ma pracy, bo ta praca jest, ale to nie jest to praca, która by ludzi interesowała..., bo ktoś kto ma wykształcenie i jest trochę ogarnięty to może pojechać sobie 40 kilometrów dalej i mieć lepszą pracę.

Kobieta, 33 lata, jednoosobowe gospodarstwo domowe

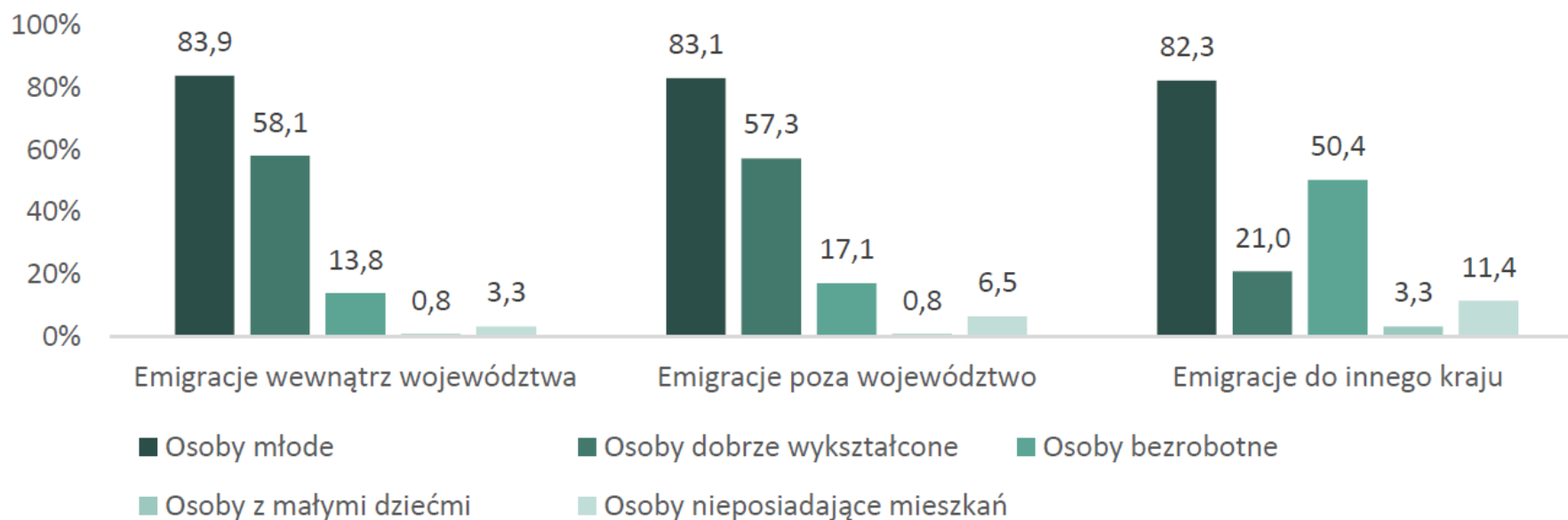
Tabela 34. Odsetek respondentów, zgadzających się z poszczególnymi stwierdzeniami (% odpowiedzi „tak”) według obszaru zamieszkania

	Obszar (%)			
	wiejski	miejski poniżej 20 tys. mieszkańców	miejski 20–100 tys. mieszkańców	miejski powyżej 100 tys. mieszkańców
Jest wysokie bezrobocie	28,2	32,2	10,6	7,8
Oferowana jest głównie niskopłatna praca	85,0	92,5	91,5	51,7
Brakuje ofert w Pana/i zawodzie	49,5	66,7	32,1	28,3
Niskie zarobki powodują konieczność podejmowania dodatkowych prac	76,5	96,1	86,9	59,0
Zbiorowa komunikacja nie umożliwia sprawnego dojazdu do pracy	43,9	44,8	19,9	16,0

Źródło: Badanie CAPI, N=1359.

Wyniki – diagnoza zjawiska depopulacji

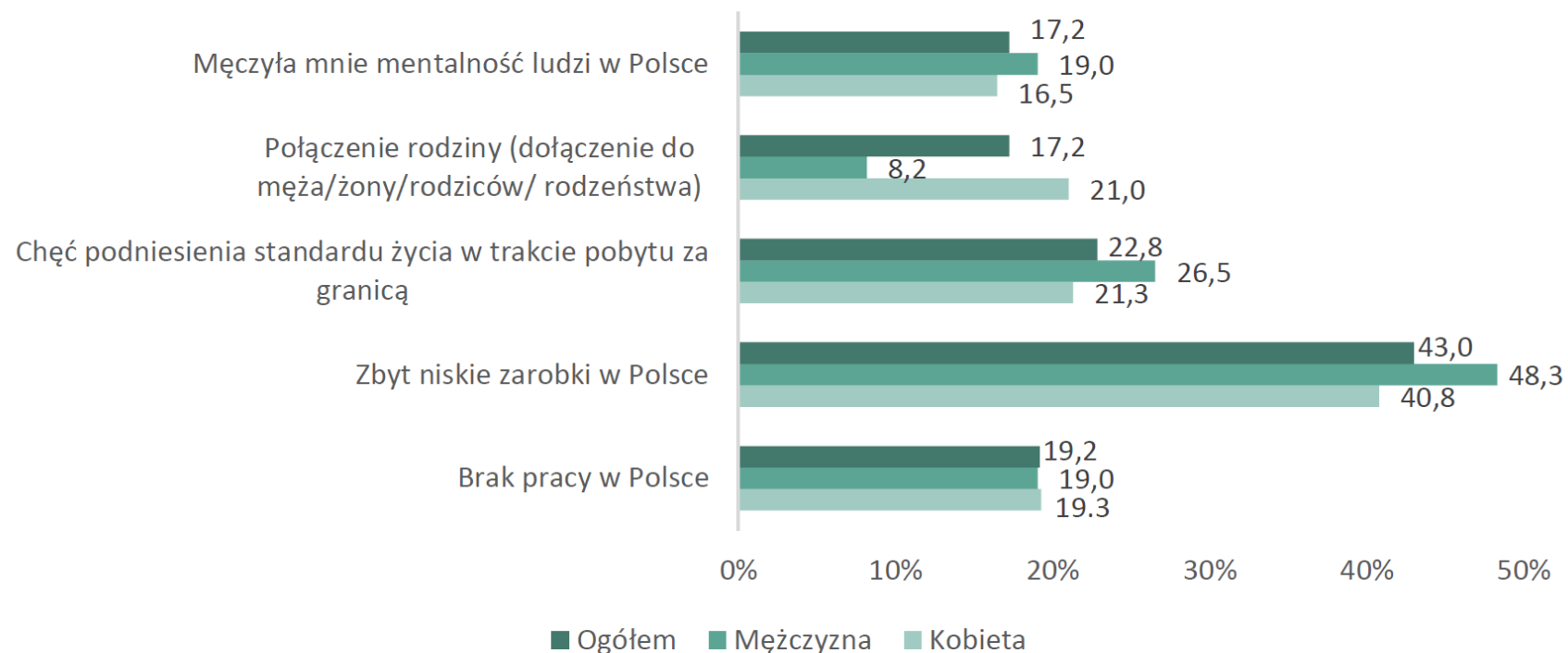
Wykres 126. Grupy społeczne, które głównie migrują w województwie podkarpackim

Źródło: Badanie CAWI z JST, N=145.

Wyniki – diagnoza zjawiska depopulacji

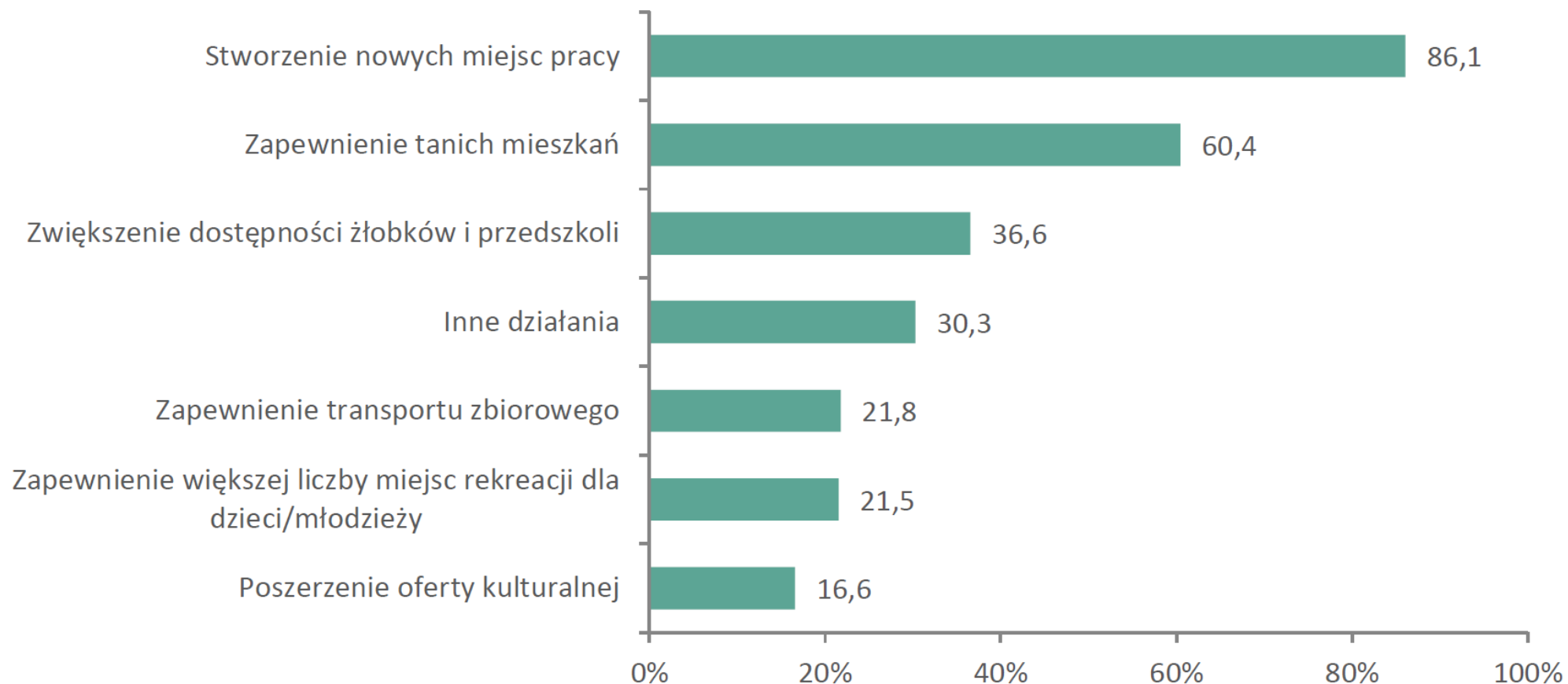
Wykres 122. Co spowodowało, że wyemigrował/a Pan/i za granicę?

Źródło: Badanie CAWI z migrantami, N=500 (w tym 353 kobiet, 147 mężczyzn), na wykresie zaprezentowano 5 najczęściej udzielonych odpowiedzi, procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi.

Wyniki – diagnoza zjawiska depopulacji

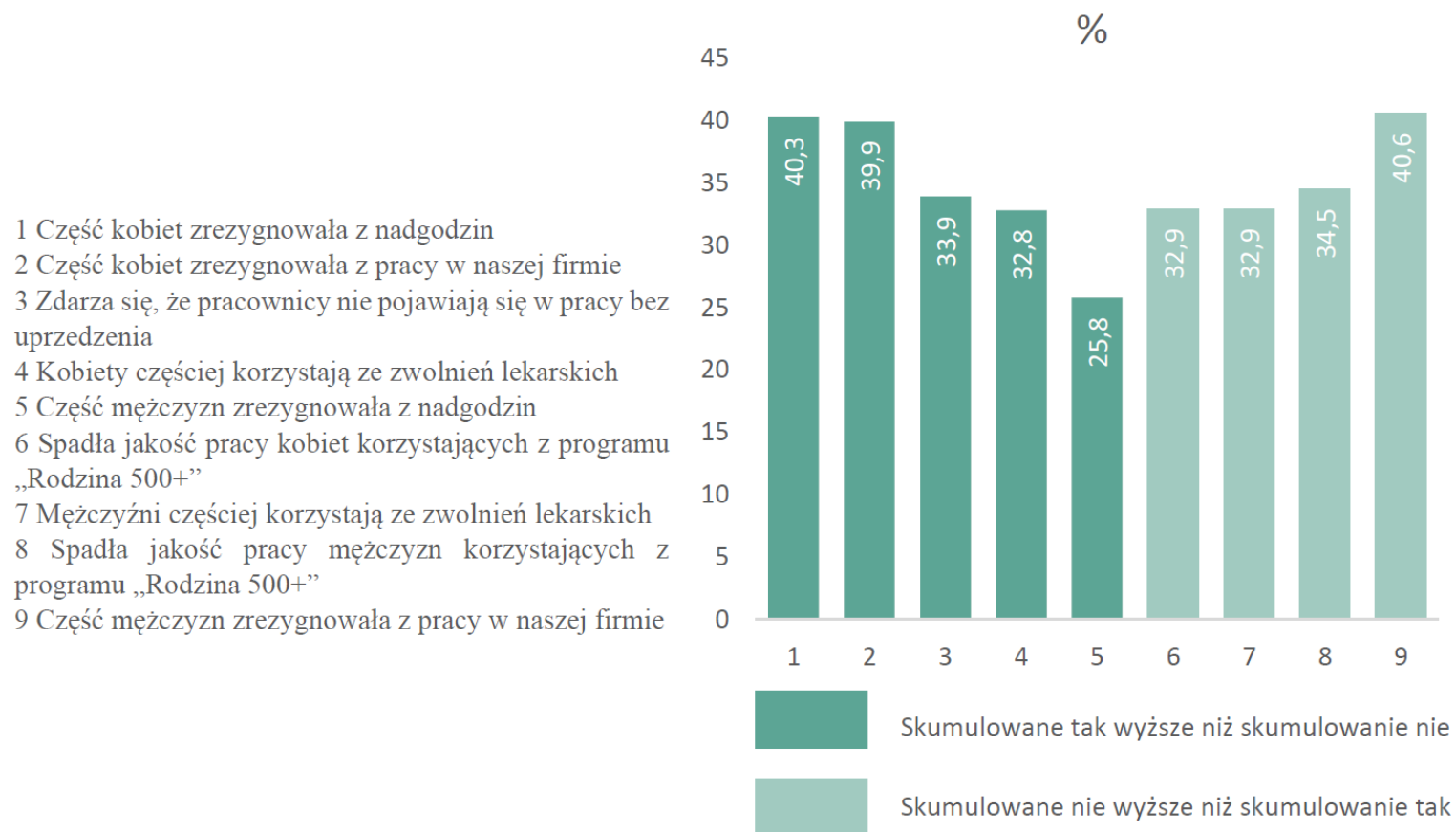
Wykres 127. Jakie działania powinny podjąć władze lokalne, żeby powstrzymać odpływ ludności?

Źródło: Badanie CAPI, N=905, procenty nie sumują się do 100, ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi

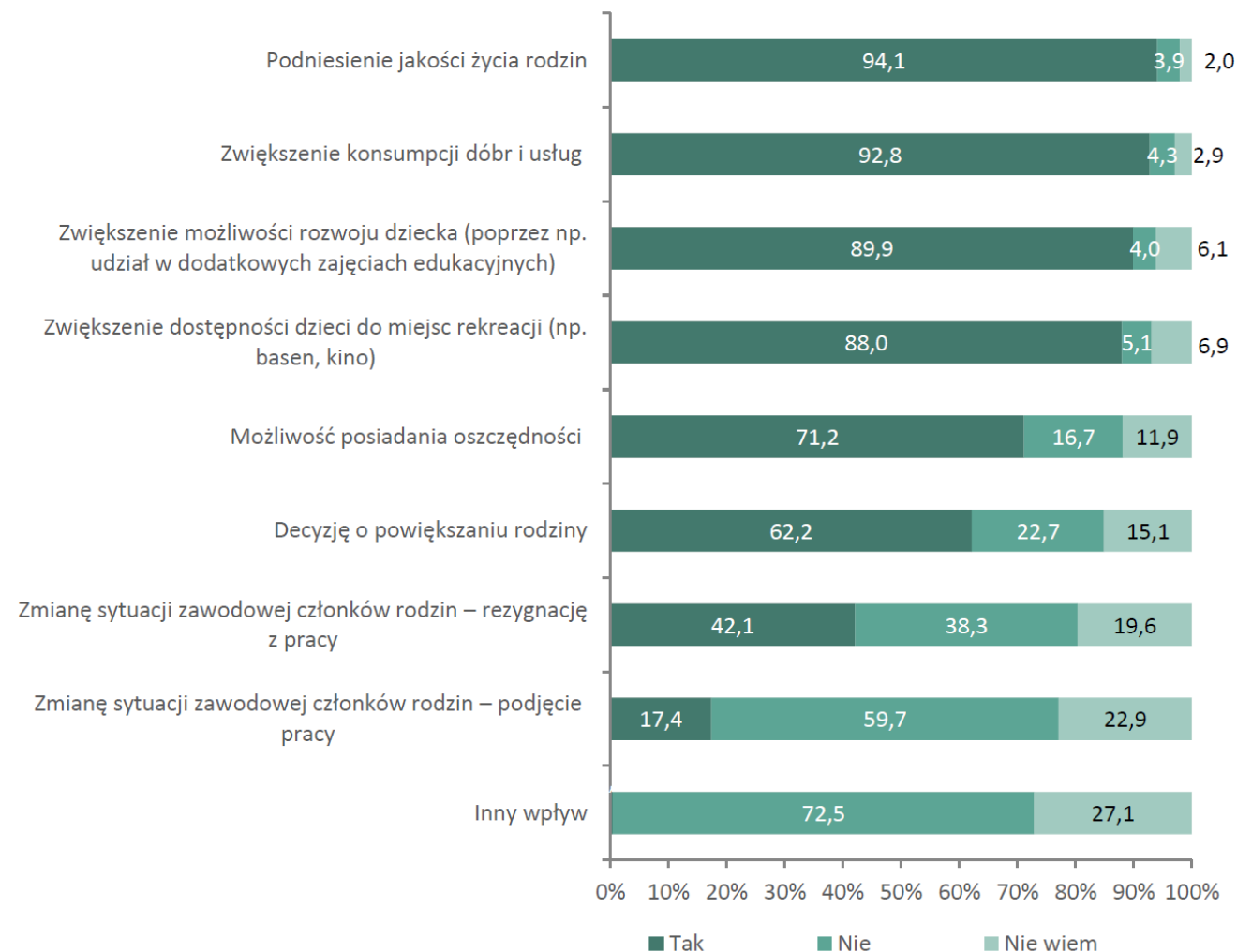
Wyniki – Ocena polityki prorodzinnej

Wykres 128. Wpływ poszczególnych aspektów programu "Rodzina 500+" na funkcjonowanie firmy – wartości skumulowane

Wyniki – Ocena polityki prorodzinnej

Wykres 129. Badanie CAPI: Wpływ programu „Rodzina 500+” na funkcjonowanie gospodarstw domowych

Wnioski i rekomendacje

- 14 wniosków i rekomendacji w raportach regionalnych
- 11 wniosków i rekomendacji w raporcie eksperckim

Wnioski i rekomendacje

Nr	Treść wniosku	Cele działań	Propozycje działań	Adresaci rekomendacji
1	<p>Według ekspertów, dynamika migracji zagranicznych uległa wyhamowaniu na skutek poprawy sytuacji ekonomicznej w Polsce, w tym w analizowanych regionach, a zwłaszcza większej dostępności ofert pracy. Wyzwaniem pozostaje jednak <u>powstrzymanie odpływu wykwalifikowanych kadr</u> (zarówno specjalistów, jak i pracowników średniego i niższego szczebla) poszukujących bardziej atrakcyjnych finansowo ofert pracy oraz wyższej jakości życia. W przypadku specjalistów momentem decydującym o wyjeździe z regionu (dotyczy to szczególnie Podkarpacia) jest wybór studiów – najlepsi absolwenci szkół średnich wybierają studia w dużych ośrodkach akademickich, po ukończeniu studiów tam podejmują zatrudnienie i osiedlają się na stałe.</p>	<p>Zwiększanie atrakcyjności Małopolski i Podkarpacia jako regionów oferujących dobre warunki zatrudnienia i wysoką jakość życia.</p> <p>Tworzenie lokalnych społeczności wewnątrz regionów, z których obecni mieszkańcy nie będą chcieli wyjeżdżać, a przyszli będą skłonni się w nich osiedlać.</p> <p>Wykorzystanie aglomeracyjnych funkcji miast centralnych regionów (Krakowa i Rzeszowa) i wzmacnianie opartych na zasadzie współzależności powiązań w ramach obszarów funkcjonalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Preferowanie tworzenia atrakcyjnych pod względem wynagrodzenia i warunków zatrudnienia miejsc pracy, w tym pozyskiwanie inwestorów oferujących miejsca pracy wyższej jakości. - W negocjacjach z potencjalnymi inwestorami odwoływanie się do danych dotyczących rzeczywistych oczekiwań finansowych potencjalnych pracowników, zwracanie uwagi inwestorom na ryzyka związane z szacowaniem kosztów wynagrodzeń w oparciu o płacę minimalną. - Skrócenie i ułatwienie procedur związanych z zakładaniem działalności gospodarczej. Wprowadzenie możliwości założenia firmy przez Internet, podobnie jak ma to miejsce w przypadku ubiegania się o świadczenie z programu „Rodzina 500+”. - Dalsza poprawa jakości lokalnej infrastruktury w mniejszych miejscowościach, w tym wspieranie rozwoju oferty edukacyjnej i kulturalnej dostosowanej do dobrze rozpoznanych potrzeb mieszkańców. - Wspieranie i odbudowa sieci transportu publicznego, skracanie czasu dojazdu transportem publicznym z mniejszych miejscowości do większych ośrodków zgodnie z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu 2030. - Wypracowanie mechanizmów współfinansowania zadań wspólnych dla poszczególnych jednostek terytorialnych (np. komunikacja aglomeracyjna), tworzenie partnerstw dla rozwiązywania problemów. 	<p>UMWM UMWP, PARP</p> <p>Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego</p> <p>ministerstwo właściwe ds. przedsiębiorczości i technologii</p> <p>JST z województw małopolskiego i podkarpackiego</p> <p>ministerstwo właściwe ds. infrastruktury, UMWM, UMWP, JST z województw małopolskiego i podkarpackiego</p>

Wnioski i rekomendacje

2	<p>Emigranci przebywający poza krajem stopniowo tracą związek z Polską, po długim czasie przebywania za granicą powroty stają się coraz trudniejsze (posiadają tam rodziny, dzieci uczą się innego języka, chodzą do tamtejszych szkół, posiadają tam sieci kontaktów społecznych). Osoby, które wyjechały z kraju często nie posiadają też aktualnej wiedzy na temat sytuacji w Polsce, warunków życia, poziomu wynagrodzeń.</p>	<p>Ułatwianie migrantom powrotnym ponownego osiedlenie się w Polsce, w tym wejścia na rynek pracy oraz dostępu do usług (ochrona zdrowia, edukacja)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skuteczne przekazywanie przebywającym za granicą Polakom informacji o warunkach pracy i życia w Polsce oraz sytuacji w regionach. Dobrym rozwiązaniem jest strona internetowa powroty.gov.pl oraz portal internetowy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie: https://wupkrakow.praca.gov.pl/dla-powracajacych-z-zagranicy-informacje-ogolne. - Podjęcie ściślejszej współpracy z polskimi organizacjami i instytucjami działającymi za granicą w celu docierania z aktualną informacją do emigrantów potencjalnie zainteresowanych powrotem do Polski. Sporządzenie listy organizacji i instytucji, przez które można docierać do skupisk Polaków przebywających za granicą. Nawiązanie z nimi kontaktu i włączenie w proces przekazywania aktualnych informacji z kraju, w tym informacji o ofertach pracy. - Współpraca z polskimi i zagranicznymi agencjami zatrudnienia w celu poszukiwania wśród polskich emigrantów kandydatów do pracy na stanowiska deficytowe w Polsce. - Utrzymywanie i rozwijanie programów skierowanych do migrantów powrotnych, jak np. Nowy Start w Małopolsce. Stały monitoring tych programów i ich modyfikacja w zależności od zgłaszanych potrzeb i pojawiających się problemów. 	<p>UMWM, UMWP, WUP</p> <p>ministerstwo właściwe ds. przedsiębiorczości i technologii</p> <p>UMWM, UMWP, JST z województw małopolskiego i podkarpackiego, MEN, kuratoria oświaty, dyrektorzy szkół, poradnie psychologiczno-pedagogiczne</p>
---	---	---	---	---

4	<p>Pomimo poprawy materialnych warunków funkcjonowania rodzin, do czego przyczynił się m.in. program „Rodzina 500+”, rodziny w Małopolsce i na Podkarpaciu doświadczają różnego rodzaju trudności. Trudności te wiążą się przede wszystkim z wypełnianiem przez nie funkcji wychowawczych. Pełnienie tych funkcji utrudniają takie procesy jak: migracje jednego czy obojga rodziców, duże zaangażowanie w pracę zawodową skutkujące brakiem czasu na budowanie relacji z dziećmi.</p>	<p>Wspieranie rodzin będących w różnej sytuacji życiowej w realizacji ich funkcji ekonomicznych, opiekuńczych, socjalizacyjnych i emocjonalnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Promowanie i wspieranie możliwości godzenia życia rodzinnego z zawodowym poprzez wykorzystywanie na szerszą skalę, także w instytucjach publicznych, telepracy, elastycznych form zatrudnienia. Analiza istniejących możliwości prawnych, upowszechnianie dobrych praktyk. - Integracja działań różnych instytucji mających na celu wsparcie rodziny doświadczającej trudności. Wspieranie budowy systemowego podejścia do identyfikacji występujących problemów (np. wczesna diagnoza problemów wychowawczych u dzieci oraz problemów związanych z pełnieniem funkcji wychowawczych przez rodziny). - Wykorzystanie placówek edukacyjnych jako przestrzeni do wspierania rodziców w pełnieniu ich funkcji wychowawczych, dostarczanie profesjonalnej wiedzy przydatnej rodzicom w formie dostosowanej do potrzeb i możliwości. - Zwiększanie dostępu do poradnictwa pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów i psychiatrów dziecięcych. 	<p>UMWM, UMWP, ministerstwo właściwe ds. rodziny, pracy i polityki społecznej,</p> <p>UMWM, UMWP, JST z województw małopolskiego i podkarpackiego, dyrektorzy szkół, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, instytucje pomocy społecznej</p> <p>ministerstwo właściwe ds. edukacji, UMWM, UMWP, dyrektorzy szkół, kuratoria oświaty, JST z województw</p>
---	--	---	--	--

<p>7</p> <p>Za istotny problem uznano zbyt późne w wielu wypadkach diagnozowanie problemów zdrowotnych (w tym szczególnie u dzieci), niewystarczający dostęp do rehabilitacji, niewystarczające wsparcie osób powracających na rynek pracy po długotrwałej chorobie.</p>	<p>Dobrze rozwinięta profilaktyka i diagnostyka chorób, w tym szczególnie wśród dzieci, odpowiedni do potrzeb dostęp do usług rehabilitacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none">- Wczesne diagnozowanie problemów zdrowotnych dzieci i młodzieży. Dalszy rozwój programów profilaktycznych.- Upowszechnianie dostępu do usług rehabilitacyjnych dla osób w różnym wieku, w tym po przebytych chorobach, m.in. poprzez wykorzystanie w tym celu możliwości, jakie dają technologie IT, świadczenie usług zdalnie.	<p>UMWM, UMWP, dyrektorzy szkół, JST z województw małopolskiego i podkarpackiego, ministerstwo właściwe ds. zdrowia, NFZ, PFRON</p>
---	---	---	---

9	<p>Decyzje prokreacyjne rodzin mają złożony charakter, a na czynniki, które na nie wpływają trudno jest oddziaływać w sposób bezpośredni. Wspieranie rodzin w realizacji ich funkcji prokreacyjnej powinno uwzględniać te uwarunkowania i dążyć zarówno do umacniania wartości rodziny i dziecka w świadomości społecznej, jak i do stwarzania rodzinom korzystnych warunków do realizacji ról rodzicielskich.</p>	<p>Tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu rodzin i realizacji planów prokreacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Promowanie życia rodzinnego i różnych jego form jako wartości, zwłaszcza wśród młodych ludzi. Wykorzystanie w tym celu przedmiotu „Przygotowanie do życia w rodzinie” – ocena jakości prowadzonych w jego ramach zajęć. 	<p>UMWM, UMWP, MEN, kuratoria oświaty, ministerstwo właściwe ds. rodziny, pracy i polityki społecznej, JST z województw małopolskiego i podkarpackiego</p>
			<ul style="list-style-type: none"> - Wzmacnianie w systemie wartości pozycji rodziców wychowujących dzieci, zarówno pracujących, jak i niepracujących zawodowo. - Podjęcie działań na rzecz ograniczania zakresu funkcjonowania stereotypów dotyczących podziału ról w rodzinie poprzez promowanie partnerskiego modelu rodziny w treściach przekazywanych w szkole, programach edukacyjnych skierowanych do rodziców. - Promowanie i upowszechnianie kultury zarządzania ukierunkowanej na równowagę pomiędzy życiem i pracą zawodową oraz możliwości korzystania przez rodziców z form zatrudnienia umożliwiających im godzenie życia zawodowego z rodzinnym. - Dalsze rozwijanie usług wspierających rodziny w opiece nad dziećmi w wieku do trzech lat: zapewnienie dostępu do usług uwzględniających potrzeby dziecka i preferowaną przez rodziców formę opieki (żłobek, niania). Analiza funkcjonowania dotychczasowych programów (np. program Maluch, Małopolska Niania), wprowadzanie wynikających z potrzeb modyfikacji. 	

<p>Poziom wiedzy uczestników badania ilościowego CAPI na temat możliwości uzyskania pomocy instytucjonalnej w sytuacji wystąpienia problemów</p>	<p>Zwiększenie powszechności oferty instytucji wsparcia rodzin.</p>	<p>- Zwiększanie powszechności oferty instytucji wsparcia dla rodzin poprzez promocję tych instytucji wśród społeczności. Nawiązanie współpracy z innymi podmiotami (np. szkoły, Policja, parafie), mającej na celu dotarcie do jak największej liczby potencjalnych odbiorców.</p>	<p>Samorząd województwa, JST z województw</p>
<p>materiałnych, wychowawczych i innych jest niewielki. Tylko ok. 20% (Małopolska) i ok. 25% (Podkarpacie) respondentów przyznało, że mogłoby liczyć na wsparcie instytucji publicznych.</p> <p>W opinii uczestników badań jakościowych (przedstawiciele GD), występuje wiele problemów w uzyskaniu wsparcia, tj.: brak informacji o możliwych formach wsparcia, nadmierna biurokratyzacja, wydłużające się procedury, brak empatii pracowników.</p> <p>W opinii uczestników badań jakościowych (przedstawiciele GD oraz przedstawiciele instytucji wsparcia rodzin) w społeczeństwie funkcjonuje stereotyp stygmatyzujący osoby korzystające z instytucji pomocy społecznej.</p> <p>W opinii uczestników badań jakościowych (przedstawiciele instytucji wsparcia rodzin) zasygnalizowano problem niskich wynagrodzeń pracowników instytucji wsparcia rodzin, co w połączeniu z dużym obciążeniem psychicznym wynikającym ze specyfiki pracy oraz zwiększającym się zakresem obowiązków skutkuje obniżeniem jakości i efektywności pracy.</p>	<p>Promowanie pozytywnego wizerunku instytucji wsparcia rodzin.</p> <p>Optymalizacja systemu wynagrodzeń pracowników sektora pomocy społecznej.</p>	<p>- Promowanie i wspieranie pozytywnego wizerunku instytucji wsparcia rodzin. Analiza istniejących możliwości, upowszechnianie dobrych praktyk.</p> <p>- Analiza systemu wynagrodzeń pracowników sektora pomocy społecznej, optymalizacja wynagrodzeń.</p>	<p>małopolskiego i podkarpackiego, instytucje pomocy społecznej, ROPS</p> <p>Ministerstwo właściwe ds. rodziny, pracy i polityki społecznej</p> <p>Dyrektorzy szkół, Policja parafie</p>

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Paweł Rak

Regionalne Obserwatorium Terytorialne
Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego